

## Turizm Araştırmalarında Etik Üzerine

### *On the Ethical Stake in Tourism Research*

Dean MACCANNELL

University of California  
Department of Environmental Design and Geography,  
E-mail: edmaccannell@ucdavis.edu

*Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 2012, 14:1, 183-194.

### Çeviren

Araş. Gör. Mehmet Yavuz Çetinkaya  
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi  
E-mail: mehmetyavuz.cetinkaya@ikc.edu.tr

---

### Özet

Turizm üzerine yapılan akademik araştırmalar 40. yılına girerken, turizm sadece coğrafi olarak değil bütün yerlere yayılarak sınırları belli olmayan bir alan haline gelmiştir. Temel sorular, kavramlar, hipotezler ve teoriler üzerinde bir anlaşmaya varılamamıştır. Bütüncül olarak turizm araştırmaları şu şekilde karakterize edilebilir; kim olursa olsun turisti takip etmek, turistin yaptığı herhangi bir şeyi incelemek ve herhangi bir yeri incelemek. Yeni kitabım *"The Ethics of Sightseeing (Maccannel2011) Manzara İzlemenin Etiğinde"* amacım temel kavramsal tanımlar, ilk prensipler ve meta-teorileri hakkında turizm araştırmacıları arasında ilgi uyandırmaktır.

---

### Giriş

Çalışma alanımızın temelleri hakkında enerjik ve etkin tartışmaların zamanı gelmiştir. Genellemeci araştırma takviminin sonuçları bazen yerel durumların pratik uygulamaları için yararlı olabilir, ancak bunlar bütünleşik bir bilgi bünyesi oluşturacak şekilde birbirine eklenmezler. Oysaki ahenkli ve eklemlenmiş bilgiler bütünü turistler ve turizm hakkında ne bilip bilmediğimizi göstererek ortak bir kanıya varmamızı sağlar ve sonraki önemli araştırma sorularını belirler. Sosyolojide bulunan "sınıf", "statü", "rol", "norm" ve "kurum" kavramlarına karşılık olarak turizm araştırmasının verilebilecek beş temel kavramı nedir? Buna yanıt verebilecek birisi var mı? Son 40 yıldır turistler ve turizm üzerine yapılan araştırma raporlarından çıkan kendini yineleyen ampirik (deneye dayalı) önemli 10 çalışmayı belirtiniz. Deneyellik bu soruların cevaplarından kesinlikle yararlansa bile artan deneyellik bu sorulara yanıt vermeyecektir. Eğer mevcut istikametimizde devam edersek

ortaya çıkardığımız devasa bulgular yığını içinde neyin anlamlı olduğunu belirleyecek bir yol bulamayacağız.

Manzara izlemenin etiği (*The Ethics of Sightseeing*) bahsedilen bu boşlukları doldurmamaktadır. Ayrıca, kitap benim alana dâhil önerdiğim anahtar kavramları ve dikkate değer bulgulara dair bir yol haritası da değil. Kitap daha çok yukarıda bahsi geçen sorulara potansiyel olarak cevap verecek tartışma ve sorgulamanın giriş kısmıdır.

Bu tartışmayı başlatmak için turizmi insanın bir çekicilik olarak düzenlenmiş veya bir çekim öğesi tarafından temsil edilen “öteki olan şey ya da kişiyle deneyim yaşama veya bağlantı kurma isteğine dayanan çaba ve düzenleme olarak tanımlarım. Bu öteki veya “Ötekillik” farklı kültürleri, dış kaynaklı doğal ve tarihi yapıları ve tur gemileri, tatil tesisleri gibi yapay olarak yapılmış zevk adalarını içinde barındıran aşına olmayan coğrafyayı içermektedir. Alan Lew’in (2011) turizmin dñyanın en büyük endñstrisi olmadığına yönelik değerlendirmesine katılıyorum. Turizm endñstrisi sahip olduğu heterojen ve parçalanmış özelliğinden dolayı belki bir endñstri bile değildir. Turisti esas olarak bir tñketicisi olarak tanımlayan yaklaşımları engelleyen yukarıda bahsedilen tanım içerisinde kesinlikle endñstriyel veya ticari anlamda bir şey yoktur. Çok az sayıda turist kendisini öyle dñřünmek istiyor. Bu bağlamda çoğu deneysel çalışmanın (ör: Mavric & Urry 2009) aile ziyareti olarak başlayan turizm olarak sınıflandırılan çoğu geziyi bulan turizmin en büyük endñstrisi olduğuna yönelik sloganı olarak nitelendirmesi kayda alınması gereken bir noktadır. Eğer bu doğruysa ailenin dñyanın en büyük endñstrisi olduğunu söylemek tutarsız veya saçma olacaktır. Yine de kabul edilen ekonomik boyutlarından bağımlı olarak şunu ifade etmek istiyorum ki; siber teknolojiler ve köktencililiğin artması ile turizm küresel kültürleri şekillendiren, insanların birbirleri ve kendileri, doğa ve tarih ile ilişkilerini değiştiren derin güçlerden bir tanesidir. Bu bakımdan incelediğimiz olguyu toplum ve kültür teorilerini, mesafe ve yer tanımlarını turizm onları değiştirmeden ele almak anlamlı değildir.

Belki de turistler veya turist çekiciliklerin jenerik özellikleri arasında düzenli olarak gözlemlenebilen ampirik benzerliklerden iç tutarlılığı olan bir çalışma alanı asla ortaya ıkaramayacağız. Manzara izleme isimli kitabımda (*The Ethics of Sightseeing*) ipucular için turist/diğer ayrımının detaylı incelenmesini önerdim. Turist ve öteki arasındaki boşlukta bulduğum üç temel şey vardır; bunlardan birincisi turist ve diğeri arasındaki çizginin her iki yakasında farklı moral kurallar tarafından korunan, görünmeyen bir normatif fark çizgisi; ikinci olarak ahlak ve son olarak da turistler ve diğerleri için öteki hakkında fantezi oluşturulan bir çerçeveden yönetmek.

### Ahlaki Bir Bilim Olarak Turizm

Yapay zevk adaları gevşek ahlak standartları ile bilinir.”Vegas’ta olanlar Vegas’ta kalır”. Belki de doğa bir çekicilik olarak içinde ve üzerinde ahlak olarak ahlak parlıtı taşımadığında, turistler pek çok ahlaki çerçeveyi doğaya uyarlamıştır. Doğa vahşi ve kabadır, pençesinde ve dışında kan izleri vardır veya masumdur, bozulmamıştır, saftır, el değmemiştir ve bakirdir. Eğer doğa zalim ve masum değilse, doğanın vahşi ve özgür olduğu söylenir. Turisti çeken her kültürel ve tarihi fark kendi ahlaki kuralları ile korunmaktadır. Bu bir doğru yapma bilgisidir. Örneğin

burada bu yerde işleri yapmanın doğru ve düzenli yolu nedir. Ayırt edilebilir şekilde farklı kültürlerde ve zamanlarda yaşam biçimleri mevcuttur, çünkü insanlar başkaları değil bu pratiklerin ve ayrıntıların ne kadar tartışılmalı olsa işlerin nasıl yapılması gerektiğinin yollarıdır. Bunlar tüm kalbimizle ezbere bildiğimiz şarkılar, düşünmeden ayak uydurduğumuz dans adımları, güldüğümüz şakalar, sevdiğimiz yiyecekler, giydiğimiz kıyafetler ve yaşamak istediğimiz ev türleridir. Sosyal ve kültürel normlar turistin farklılık ve ötekilik deneyiminin temellerini oluştururlar. Bu normlar yine yerel olarak öğretilen uygarlaşmış ve sosyalleşmiş davranışı şekillendirir. Normlar başkalarının duygularına saygı, tatmin objelerine uygun tercihler ve ihtiyaç ve isteklerin ifadesinde mütevazılık gerektirirler. Uygar insanlar çok bildiği üzere müzik, dans, mutfak ve süsleme vb. gibi kültürel açıklamalarla doyururlar. Dünya üzerinde ahlaki terimler ile tanımlanmamış turistik çekicilik oluşturan herhangi bir yer, kültürel bir bölge ve coğrafi bir bölge yoktur. Psikanalistik açıdan turist başkalarının bilinçaltı tatmin alanlarına girer ve onu kendinden kurtuluş şeklinde yaşar.

## Etik

Fransız filozof Jacques Derrida (1989:139-40) benlik ve öteki arasındaki mesafenin etik konusunda gerekli ve yeterli koşulları sağladığını öne sürer. Öteki anlamında etik de yoktur, ancak bu mantığın devamı olarak ötekinin yokluğu, bozuklukları ve sapmaları olmadan da etik yoktur. Belki turizm araştırmacıların alan çalışmaları ve bulgularında etik konumlandırma ifadesinin son yıllarda zayıf da olsa örnek serisi geliştirmesi etik ile turizmin bu yakınlığının içsel olarak tanınmasından gelmektedir. Daniel Boorstin'in (1961)yapay, sahte, uyduruk, motive olduğunu öne süren yapısını el alalım. Bu yargı turistlerin karakteristik özellikleri bakımından tanımlanmasının etik olmadığı, literatürde devam eden saf rekreasyonel turistler ve seyyahlar ayrımının ziyaret edilen yer ve oranın insanları ile daha ahlaki ilişki kurmaktan kaynaklandığı öne sürülmektedir ya da son olarak son zamanlarda görülen sürdürülebilir turizm, yeşil turizm veya yeni ahlaki turizmdir. Örnek olarak (Butcher,2003; Mowforth&Munt 2003) çalışmaları verilebilir.

Turizm ve etiğin felsefesi arasında örtüşme ile ve turizm araştırmacılarının bunu kabul etmek için yazdıkları etkileyici yazı serisi ile birlikte, turizm araştırmacıları tarafından yapılan ciddi çok az etik sorumluluğu vardır. Manzara izlemenin etiği adlı kitabımda (*The Ethics of Sightseeing*) etik terimler içinde turistleri sorumlu olarak değerlendirmiyorum. Bu turistlerin kendileri ve onlarla birlikte seyahat edenler için yolda karşılaştıkları bir görevdir. Ancak turizm çekiciliklerini geliştirenleri ve turizm araştırmacısı arkadaşlarımı turistin ve ötekinin karşılaşmasında etiğin çok önemli bir rolünün olduğu ve mevcut bulunan gelişmiş düzeydeki etik oluşumların tanınmasındaki başarısızlıklarından dolayı sorumlu tutuyorum. Etik terimlerde kendi ve konusunu etkilemeyi reddeden etik düşümsellikten uzak bir çalışma başarısız olmaya mahkûmdur. Etik, turizmde özne ve özneler arası arasında var olan ilişkiye eşsiz bir giriş sağlamaktadır. Turist ve öteki kavramının arasında ne olabileceğinin limitlerini açıklamaya katkı sağlamaktadır. Sosyolojiden sonra bildiğimiz işaret bilimci Derrida, yapısökümcü Lacan'da görüldüğü gibi özneler arası doğrudan bir ilişkinin olanağı bulunmamaktadır. Biz ne kadar antropoloji, çevre izleme, evlilik veya herhangi bir bilinen yöntem yoluyla yakınlaşmaya çalışsak ta, bizim aramızda sürekli semboller ve izler vardır. Bu mesafe bizim tek diğer kaygımızdır.

Manzara izlemenin etiği (*The Ethics of Sightseeing*) adlı kitabımın iki ana bölümü çekicilikler, sembolik yapılar ve destinasyonlar gibi geniş kırsal ve kentsel coğrafik kategoriye adanmıştır.

### Şehirler

Turist destinasyonu olarak rollerinde, şehirler medeniyetin kuruluşundan medeniyetin gelecekteki limitine kadar her şeyi sembolize ederler. Şehirler bütün insanlığın başarısının, tarihinin ve geleceğinin izlerini ve markalarını içerirler. Onlar aşırılığı, yoksulluğu, akılcılığı, deliliği, her türlü insanın ikametgâhı, insan adaletsizliğine her yapıyı, her türlü çalışma yerini ve her çeşit zevki temsil ederler. Şehirler kendi tarihlerini onurlandırır veya lekeler, doğal oluşumlarını canlandırır veya yok eder ve masum veya günahkâr eğlenceler düzenlerler. Turistler durmaksızın bu sembolik bütünlük içerisinde dalmak için şehirler tarafından çekilirler.

### Kırsal Bölge

Kırsal bölgeler çevreyi gezip görmenin geniş kavramlarıdır. Muhteşem dağlardan ıssız çöllere manzaralar turistleri cezbetmektedir. Onlar özellikle renkli manzaraları uygun hale getirirler: örneğın toprağın denizle, tepelerle, kayalıklarla ve şelalelerle buluştuğu ve herhangi birinin insan işgaline dair çok az kanıt bulduğu ve kanıtların geçmişe ait olduğu yerlerdir. Bu tarz yerler insanları yavaşlamaya ve ara vermeye zorlar. Roland Barthes (1972: 74) renkli manzaraların ıssızlık ve çabanın ahlakını teşvik ettiği gibi gözüktüğünden dolayı turistleri cezbettiğini öne sürmüştür. Renkli görünen manzaralar insanların varlığı ve tahammülünün temel fiziksel sorunları ile birlikte barışçıl sakin ve huzur verici tesellisini sembolize ederler. Kentsel varlığın yapaylığı, asabiyeti ve aşığılamasından kurtulup rahatlık arayan turistler tarafından bunlar aranır ve ihtiyacı hissedilir.

### Sembolik Yapılar Olarak Kırsal ve Kentsel Yapılar

Kitabımdaki amacım kırsal ve kentsel devamlılığı hem turizm araştırmacıları için hem de genel sosyal teori için yeniden şekillendirmektir. Turizm çalışmalarında şehir ve kırsal bölge ev sahibi (host) rolünde birbirine yakınlışır; örneğın her ikisi de oyun alanıdır, her ikisi de ziyaretçinin gözünden önce dizilmiş sembolik takımyıldızlarıdır, her ikisi de ün ve ilgi değeri bakımından oylanır, her ikisi de rahatlık ve eğlence sağlar. Biz şehirleri kültürel farklılıkların, tasarımlarının, çevredeki parklarının, mimarisinin ve diğer yapıtlarınının ayırt edici karışımını, kendilerini teknolojiye ve doğal oluşumlara, zenginlik ve yoksulluk gösterilerine hangi yollarla adapte ettiklerini, ne kadar insan farklılığını ve ayrılmasını tolere edebileceklerini, konaklama ve restoran işletmelerinin farklılığını, destekledikleri kültürel organizasyonları ve son olarak o bölgenin yerleşik insanların cana yakınlığı, soğukluğu ve diğer özelliklerini tecrübe etmek için ziyaret ederiz. Turist perspektifinden bunların hepsi kentsel farklılık, kuralsal ve ahlaki bir fark temasının üzerinde olan sembolik çeşitliliştir. Biz kırsal alanları bitki örtüsü, hayvan çeşitliliği ve manzaraların diğer özelliklerini ve kendini doğaya, ormanlara, göllere, ırmaklara, dağlara, küçük kasaba ve köylere, yaşam şekillerinin eski ve geleneksel gösterileri, ülke mağazaları ve dükkânları ve son olarak köye özgün restoran ve yol evleri için ziyaret ederiz. Turizm bakımından bütün bunların hepsi semboliktir.

Şehirler ve ülkeler kendilerini destinasyon merkezlerine dönüştürdükleri için, bu yerlerin bir zamanlar destinasyon merkezleri olarak değil de farklı insan guruplarının yaşadıkları ve çalıştıkları yerler olarak coğrafyada, sosyolojide ve antropolojide temel teori olduklarını unutmamalıyız. Klasik sosyal teoriye önemli katkılar bu yerleri günümüz turistlerine hemen ulaşılabilir yapmasa da, kırsal yaşam şekillerine karşı kentsel yaşam arasındaki kuramsal ve örgütsel farklılıkları açıklar. Toplumdaki işgücünün bölmesinde (*The Division of Labor in Society*), Emile Durkheim farklı kanun türlerine dayanan iki çeşit sosyal organizasyon ortaya koymuştur. Örgütsel sosyal düzenlemeler her iki bölüm arasında olan fonksiyonel uzmanlaşma ve karşılıklı ilişki tarafından farklı hale getirilir ve kavranır. Herkes aynı bir şekilde hareket etmediği için örgütsel bir toplumda kanun telafi edici olmalıdır; örneğin herhangi bir kanun uygulanmadığı zaman bunu telafi edici uygulamaların ve şartların olması gerekir. Mekanik toplumlar homojen bir yapıya sahiptir ve uluslararası olarak karşılıklı benzerlik ve bileşim bölümlerinin aşinalığı tarafından düzenlenirler. Herkes aynıdır, aynı şekilde hareket eder ve kanun baskı uygulayıcıdır; örneğin herkes az oranda sapmanın olduğu veya sapmayla mücadelede resmi yöntemlerin olduğu, kuralların sade ve uygun olduğu noktasında hem fikir olur. Mekanik ve örgütsel kırsal bölgede ve şehirde haberleşir.

Ferdinand Tönnies aynı bölümleri "Gemeinschaft" ve "Gesellschaft" kavramları ile birlikte incelikte incelemiştir. *Gesellschaft* sosyal bağları kanun tarafından ayrıntılı olarak açıklanmış resmi ve uygulanabilir kontratlara dayalıdır. Onlar bir işi yapmak için gereken nitelikleri ve işin başvuranın niteliklerine uygun olması gerektiğini vurgulayan mantıklıdırlar ama kişisel değildirler. *Gemeinschaft* bağları gayri resmi ve mantıksızdırlar ve geleneksel, ailesel ve diğer bağlantılara dayanır. Çok nitelikli olmasa bile iş enişteye verilir. Herhangi bir toplum veya örgüt her iki eğilimlerimde sunduğu zaman, Tönnies kırsal bölge ve şehir arasındaki çoğu farklılığa çalışması boyunca değindiğini açıkladı.

Robert Redfield "kırsal-kentsel süreğen" olarak adlandırdığı dört Yucatan toplumunu klasik çalışmalarında Durkheim ve Tönnies'in oluşumlarını etnografik teste tabi tuttu. Daha sonra Claude Levi-Strauss soğuk toplumlara karşı sıcak toplumlar, antropolojik konulara ve manzarada yaşayan yabaniilere karşı kentsel tarihi endüstriler hakkında yazı yazdı. Benim alanımdaki yüksek lisans programları kırsal yaşam normlarının kentsel yaşam normlarından yeterli oranda farklı olduğu varsayımı üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda Kırsal Sosyoloji ayrı bir çalışma alanı olarak oluşturulmalıdır.

## Etik

Klasik evre boyunca, şehir merkezi ve kırsal bölge insan varlığının temeli olarak görülmüştü. İnsan farklılığının veya değerinin sadece estetik örnekleri olarak onların ayrıntılı sembolik etkileri olarak bakılmasını önermek aykırı bir düşünce olurdu. Yine de dünya üzerindeki her yerin potansiyel olarak kendini düşünmesi veya turist destinasyonu olarak düşünülmesi vardığımız sonuçtur. Şehir ve kırsal bölgenin kendi oluşum yerlerinden geliştiği ve yaygınlaştığı için diğer insanlar için sembolik etkiler yaratması insan varlığı ve insan farklılıkları taslakları gibi daha az önemli oldukları anlamına gelmez. Etiği bizim bilimimiz bağlamında çok önemli bir faktör olduğunu tavsiye etmemin en önemli nedenlerinden bir tanesi budur.

## Turist Kabarcığı (Bubble)

Judd ve Fainstein'in (1999) Turist Kenti adlı kitabına katkılarına göre, kent soylu nezaket anlamında kent kaybolmuştur. Orta sınıf için bilgelik, çeşitlilik ve yaratıcılık yeri olmaktan ziyade yaşamak için bir yer olan şehir, şiddetli suç ve kentsel yoksulluğa neden olan 20.yüzyılın ortalarındaki demografik kaymalar nedeniyle yok edilmiştir. Judd ve Fainstein'a göre, bozulmuş olan şehir turizm gelişimi ve yatırımı için bir çeşit yazısız levha (*tabula rasa*) özelliği taşımaktadır. Turist tüketimi için yapay bir mini şehrin orta sınıf şehrin kalıntıları üzerine yapılabileceğini ve artık orta sınıf yerleşik insanlar ve turistler için bunun uygun olmadığını tartışmaktadırlar. Kitaba katkı yapan kişiler turizm endüstrisi içinde turist çekiciliklerinin yaratıcısı ve yeniden üreticisi olan şehir yetkilileri ve turizm endüstrisinin temsilcileri kapitalistlere i görülerini teklif ederler(Judd &Fainstein 1999:21).

Turizm çekicilikleri ile kentsoylu insanlığı ve yaratıcılığı bir şekilde birleştirmeyi başaran disiplinsiz yapıyı terime kastetmezler. Onlar hatta müzeleri, konser salonlarını ve anıtları bile kastetmezler. Onlar kendi terimleriyle çekicilik kelimesi tipik bir avlulu oteli (atrium hotel), festival merkezini, toplantı merkezini, restore edilmiş tarihi çevreyi, kubbeli bir stadyumu, akvaryumu, yeni ofis kulelerini ve yeniden geliştirilmiş liman bölgesini kastederler (Judd &Fainstein, 1999:39). 1963 yılında Harvard Üniversitesinde yapılan bir konferansta açılış konuşmasında Disneyland Amerika Birleşik Devletlerinde ki kentsel tasarımı en güzel parçası olduğunu belirten James Rouse onlara esin kaynağı olmuştur.(Marling,1997:170'den aktarılmıştır). Onlar şehri temalı bir park olarak değerlendirme fikrini pozitif bir yaklaşım olarak değerlendirirler.( Karşı görüş için, Srorkin,1992 bakınız). Yazarlar yiyecek içecek endüstrisinde ki turistlerin tam anlamıyla parçası olmak yerine egzotik kırsallığı azıcık test etme arzusunda sofistike olmayan güvenlik meraklısı sakinleri olduğunu açıklamaktadırlar. Katkılarında Saskia Sassen ve Frank Roost (1999:143): şimdi çok gelişmiş ölkelerde insanların çoğu kenar mahallelerde ve küçük kasabalarda yaşamaktadırlar, büyük şehir egzotiğin mekânı haline gelmiştir. Modern turizm artık tarihi yapılarda, konser salonlarında veya müzelerde yoğunlaşmaktadır, daha çok kentsel planda veya daha kesin bir şekilde herhangi bir kentin turist versiyonu daha geçerlidir.

Turist şehri kitabı tarafından desteklenen ve tanıtımı yapılan fikir turist kabarcığıdır (Tourist Bubble).Yazarlara göre eğlence endüstrisi, turizm taraftarı şehir yetkilileri ve kentsel tasarımcılar arasındaki işbirliği temiz, yeni, kendi kendine yeten ve turizme uyum gösteren bir kentsel sahneleme ile sonuçlanabilir. Turistler egzotik kentsel kültürün kavşağında durma heyecanı için gelmektedirler (Judd & Fainstein 1999:266). şehir kendi açısından veya en azından mahallelerinden bir tanesini turistlerin istekleri doğrultusunda uyumlu hale getirmek durumundadır. Bu turistlerin Fransız Mutfağı hakkında pek bilgili olmadıkları düşünölür ama Fransız markalı bir restoranda çok fazla yabancı olmayan yemekleri yeme fikrinden hoşlanırlar. Bu turistler atrium otel içerisinde kalmayı, uluslararası markaların satışının yapıldığı, gelir düzeyi yüksek kişilere hitap eden lüks bir alişveriş merkezinde alişveriş yapmayı, büyük bir spor liginin aktivitelerine katılmayı ve yeniden üretilmiş Elvis'in gitarını tutarken resminin çekilmesini isterler. Bu tür tecrübeler turist kabarcığı tarafından *temizliğinin* korunması ve devam ettirilmesi görsel olarak uygunsuz notlar üretebilecek şehrin sakinlerinin tavsiyesini gerektirmektedir. Bu evsiz insanları turistlerin görüş alanından uzakta tutmaya

gidiyor. Judd ve Fainstein 1999 tarihi bir yasalaştırma veya eğlence sürecine dahil oldukları zaman haricinde manuel işçilerin turist kabarcığının temiz alanından uzaklaştırılması gerekenler arasında olduğundan bahsederler.

Turist Kabarcığı her şeyi ile verilen isminden özel tasarımlarına ve politika önerilerine kadar turist ve ötekinin karşılaşmasından kaynaklanabilecek her türlü olanakların sınırlandırmak ve kontrol etmek için bir formüldür. Judd & Fainstein (1999:39) özellikle turist kabarcığının gerçek şehri yerelliğin prensip göstergesi olarak değiştirdiğini özellikle tavsiye eder.

### Turist Yolu

Bu vizyonu farklı bir yol ile karşılaştıran, kentsel sembolik turistler tarafından tecrübe edilebilir. Bizim rehberlerimiz istekli bir şekilde kapitalist geliştirenlere uzmanlıklarını satma eğiliminde olan sosyal bilimciler değildir. Bunun yerine, kritik ve boyutsal bir disiplin alanı olarak peyzaj mimarlığının kurucusu olan J.B. Jackson'u ve şair Maya Angelou'yu takip edebiliriz. Yabancıların yolu (*The Stranger's Path*) isimli denemesinde, Jackson (1997, 22-3) kendisine aşına olmayan, yeni bir Amerikan şehrinin içinden hareketini tanımlamaktadır. Jackson amaçlı bir şekilde genel evlerin ikinci el dükkânların ve en kirli ve yağlı kaşıkların farkına vararak turist kabarcığı dışında kalan bölgelerden başlar. İzlediği yol boyunca her türlü tuhaf detaya dikkat ederek, sonunda en iyi otele ve Fransızca ismi olan en büyük bir restorana ulaşır. Ziyaretçi güzergâhını şehrin kalan kısmından ayıran şeyin "iyi zaman geçirmeye odaklanma " ve "olası her zevki tattırma açgözlülüğü olduğunu" not eder.

Maya Angelou (1971:179-80) benzer bir şekilde 2.dünya savaşının yoğun olduğu dönemde güneyden gelen 13 yaşlarında siyahi bir genç kızın San Francisco sokaklarında dolaştığını anlatır. Evinin ötesinde günlük ve gecelik restoranları, iki havuz alanı, dört Çin restoranı, iki kumarhane, akşam yemekleri, ayakkabı parlatma dükkânları, güzellik salonları, kuaförler ve en azından dört kilise buldu. Maya Angelou yağmalayıcı çetelerle, genç denizcilerle, hayat kadınlarıyla ve onun gibi yeni gelmiş acemi kişilerle karşılaştı ve şu sonuca vardı;

Tepeler tarafından kuşatılmış körfez üzerindeki sis basit bir buharlaşma değildi, fakat çekingen olan gezgini veya turisti saklayan ve rahatlatan yumuşak bir bilinmeden kalma rahatlığıdır. San Francisco fiziksel gerçeği beni zehirledi ve kendinden geçmiş, cesur ve korkusuz biri oldum. Koruyucu kibrimin güvenliği ile onu benim kadar yansız bir şekilde seven başka birinin olmadığına emindim. Şehir benim için yetişip, büyüyünce olmak istediğim şehre dönüştü. Arkadaşça ama yağcı olmayan, rahat ama soğuk katılığı olmayan ve uzak olmayan, katılığı olmayan seçilmiş olan.

Bu bağlamda, Maya Angelou' ya karakterini oluşturacak örnek gibi bütün şehre açılmak yerine sadece turist kabarcığına maruz kalıp sınırlandırılmış olsaydı, nasıl bu süreci sonuçlandırıldığını sormak anlamlı olacaktır. Eğer cevap sadece bir turist olarak sonuçlandırılmış olsaydı, manzara seyretmenin etik olarak neden düzenlenmesi gerektiğinin nedenini anlayabilirdik. Turistler için sembolik temsil etik çerçevesinde hiçbir şey insan karakterinin oluşumunda ve ruhun tehlikesinden

daha az değildir. İnsan ruhu ve karakterinin oluşunu için en önemli Şey sembolik temsillerin turistler için ahlaki bir çerçevede sunulmasıdır.

Etiğin amacı bütün potansiyelimizin farkına vararak nasıl tamamen iyi bir insan olabileceğimiz ve öyle davranabileceğimiz konusunda bizi yönlendirmektir. İnsanların daha cesur, liberal, ılımlı, cömert, bağışlayıcı, kendine saygısı olan nazik ve sade olmaları sadece etiğin katı ve tutarlı uygulaması ile olur. Manzara izlemenin etiği (*The Ethics of Sightseeing*) adlı kitabıma bu özellikleri potansiyeli vurgulayarak başlamamamın nedeni çoğu kişinin turizmin genel iyileştirme ve insan ilerletmeye katkıda bulunduğunu düşünmemesidir. Margaret Swain (2009) yılındaki Turizmin çok uluslu (kosmopolit) ümidi adlı makalede (*The Cosmopolitan Hope of Tourism*) turizmin etik çerçevesi için çok iyi bir temel sağlamıştır.. Angelou'nun San Fransisco'nun unutulmaz turistler için tasarlanmış ilgi noktalarını boş ve San Fransisco'ya ait olarak bulmadığından bahsetmeyi kayda değer bir noktadır(Angelou, 1971:180).i.e Kendi için yapmayı tasarladığı etik karakteri istenilen bir Şekilde yapmamıştır.

Yerleşik insanlar, mülteci, göçmen ve turist olarak kentsel sembolini tuttuğumuz yollar karmaşık kimliğinin kaderini etkiler. Paket halindeki destinasyonlar, üretim fonksiyonları, demografik nişler ve tüketici türleri ör. turist kabarcığı gibi turisti ve Şehri pazarlama stratejilerine hapseden önceden paketlenmiş ve hazırlanmış bir kimliğe doğru ilerleyebiliriz veya belirli limitleri olmayan gelişme ihtiyacı hisseden Şehrin değerli olan, insan öznelliği ve diğer yaşam formları olan etiğin yönü ve hayalinde ilerleyebiliriz.- Yeni Yol. (Güzergah)

Önerdiğim kentsel sembolini etik konsepti bütün kentsel yerlerin Şehrin geçmişinin kırılan parçaları ve efsanelerin yaşadığı gizli yerler ile dolmuş yer üzerinde kurulduğunu belirterek hazır hikâyeleri belirten Şehri askıya alınmış bir sembolik sahne olarak gören Certeau'nun (1984: 91) konseptine yakındır. Bu J.B.Jackson ve Maya Angelou ve onları takip eden turistler tarafından yeniden birleştirilen kentsel sembolini uymaktadır. Turistlerin Őimdi yaklaşık olarak klasik sosyal teorisyenler gibi aynı konu pozisyonunu meşgul etmelerini ve kentsel coğrafyaya karşı kırsal coğrafya anlayışımızı tekrar düzenlemenin turizm araştırmacılarının işi olduğunu tartışmaktayım. Şuanda, kırsal ve kentsel klasik tanımlamalarda artık bir anlam ifade etmiyor. Onlar Amerika'nın küçük bir kasabasının sembolik iyiliği veya San Francisco'nun kötü değerleri hakkında çok fazla konuşan politikacılar ve turistler için kısmi, yanlı ve sembolik ahlaki etik yapılar olarak gözükmetedir. Bugün gerçek insan ilgilerini açıklamak zordur, çünkü 20. Yüzyıl Sosyal Bilimi 19. ve erken 20.yüzyıl atalarımızın bize verdiği kentsele karşı kırsal arasındaki örnek farklılıkları güncelleştirme zahmetine girmemiştir.

Elbette tabloyu karmaşık hale getiren diğer değişimler de vardır. İletilişim, ulaşım, ticaret ve her insan türünün buluşması noktasının düğümü olarak Şehrin daha önceki fonksiyonları jeo-senkronize uydu tarafından devralınmıştır. Bu bağlamda, Şehir bugün tıpkı büyük tarım pazar merkezi veya erken kapitalizmin paslı sanayi kepçesi gibi çoktan geçmişin bir Şehri olmuştur. Bugün turistler hemen hemen sonsuz sayıda tıpkı biçim yapıdaki Őehirden uzak lüks yerlerde yaşayabilir, çalışabilir, eğlenebilir ve alişveriş yapabilirler. Yeni teknoloji bilgileri potansiyel olarak hem Şehri hem de insanların yerini değiştirmektedir. Bazı teorisyenlere göre,



bir insan sonrasındaki dünyada bilim kurguda yaşıyoruz.( Örnek için bakınız, Hayles 1999).

Yukarıda bahsedilenler durumu abartıyor olabilir ama yine de kenar mahallelerin nerede bittiği, şehrin nerede başladığı, bir şehrin kenar mahallelerinin ve varoşlarının bir diğer şehrin kenar mahallelerine karışıp kaybolduğu yeni bir coğrafya mekân anlayışının varlığını artık kimse yadsıyamaz. Burada kırsal manzaranın sembolik yapımı ve bu gelişmeler ışığında yeniden tasarlanması hakkındaki tartışmaya girmeyeceğim (MacCannell 2011:116-37). Burada sadece doğa ve yeniden inşa edilmiş doğa arasındaki farklılıkları bulmak için şundaki problemi söylemek için şimdiye kadar gittim. Örnek olarak; sizi uykuya götürecek, sakinleştirecek sörf sesi veya Afrika veya Amerika'da ki deniz dünyası. New York Times'da bir makale bu konuda bahsetmektedir (Fountain2006:14).

Bu aralar otantik dışarıda yapılan spor deneyimi hızlı bir şekilde kaybolmaya yüz tutmaktadır. Duvarlara tırmanma rekreasyoncu kişiler tarafından yerleştirilen dekore edilmiş kamalar ile gerçek kayaların yerini alır. Nehirler rafting ve kayak yapmak için temiz su üretmesi için ayarlanmaktadır. Bazı kayak pistleri kapalı mekânlar da yapılmıştır. Şuanda yapım aşamasında olan Amerika Birleşik Devletleri Beyaz Su Merkezi denizciler için nehirdeki akıntı yeri ve yürüyen merdiven inşa etmişlerdir.

Sonuç olarak, yazar şunu soruyor eğer çevre özgün değilse çevre etiği için bir umut var mıdır?

Bu ve benzeri sorgulamaları ve vizyonları sadece sembolik ve spekülatif olarak ve bundan dolayı ehemmiyetsiz olarak değerlendirmek akla yatkın değildir. Kendini turistik terimlerle yeniden tasarlayan bir toplum girişken bir şekilde diğerlerinin rüyalarını gerçekleştirmek için çalışır. Klasik sosyal bilim çıkışa yönelirken ortak gelecek modelleme işimizi turistlere, turizmi geliştirenlere ve politikacılara bırakırız ve analiz etme, bu modelleri ve insana dair sonuçlarını anlama işini turizm araştırmacılarına bırakırız. Turizm araştırmacıları bu zor, kavramsal ve deneysel sahayı incelemek için çoktan isteklerini ve becerilerini kanıtladılar(örnek olarak bakınız, Pezzullo 2007). Daha önceden atf yapılanların yanında, örnek olarak Ateljevic(2000) ve Minca(2000) veya Yea(2002) ye bakılabilir.

## Kaynakça

- Ateljevic, I. (2000) Circuits of tourism: stepping beyond the 'production/consumption' dichotomy, *Tourism Geographies*, 2(4), pp. 369–388.
- Barthes, R. (1972) *Mythologies*(New York: Hill and Wang).
- Boorstin, D. (1961) *The Image: A Guide to Pseudo-Events in America* (New York: Harper and Row).
- Certeau, M. de (1984) *The Practice of Everyday Life*, trans. S. F. Rendall (Berkeley: California).
- Butcher, J. (2003) *The Moralization of Tourism: Sun, Sand . . . and Saving the World?* (London: Routledge).

- Derrida, J. (1989) *Of Grammatology*, trans. Gayatri C. Spivack (Baltimore: Johns Hopkins).
- Fountain, H. (2006) The great outdoors, tailored to your needs, *New York Times*, July 9.
- Hayles, K. N. (1999) *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*(Chicago: University of Chicago).
- Jackson, J. B. (1997) The stranger's path, in: H. L. Horowitz (Ed.)*Landscape In Sight: Looking at America*, pp. 00–01 (New Haven: Yale).
- Judd, D. & Fainstein, S. (eds) (1999) *The Tourist City* (New Haven: Yale).
- Knudsen, D. C., Soper, A. K. & Metro-Roland, M. (2007) Gazing, performing and reading: A landscape approach to understanding meaning in tourism theory, *Tourism Geographies*, 9(3), pp. 227–233.
- Lew, A. A. (2011) Tourism's role in the global economy, *Tourism Geographies*, 13(1), pp. 148–151.
- MacCannell, D. (2011) *The Ethics of Sightseeing* (Berkeley: California).
- Marling, K. (1997) *Designing Disney's Theme Parks: The Architecture of Reassurance* (Montreal: Canadian Center for Architecture).
- Mavric, M. & Urry, J. (2009) Tourist studies and the new mobilities paradigm, in: J. Tazim & M. Robinson (eds) *Handbook of Tourism Studies*, pp. 645–657 (London: Sage).
- Minca, C. (2000) 'The Bali syndrome': the explosion and implosion of 'exotic' tourist spaces, *Tourism Geographies*, 2(4), pp. 389–403.
- Mowforth, M. & Hunt, I. (2003) *Tourism and Sustainability: Development and New Tourism in the Third World*, 2nd ed. (London: Routledge).
- Pezzullo, P. C. (2007) *Toxic Tourism: Rhetorics of Pollution, Travel, and Environmental Justice* (Tuscaloosa: Alabama).
- Sassen, S. & Roost, F. (1999) The city – strategic site for the global entertainment industry, in: Judd, D.& Fainstein, S. (eds) *The Tourist City*, pp. 143–154 (New Haven: Yale).
- Selby, M. (2004) Consuming the city: Conceptualizing and researching urban tourist knowledge, *Tourism Geographies*, 6(2), pp. 186–207.

### Yazar Hakkında

Dean MacCannell Çevre Tasarımı ve Manzara Mimarisi alanında emekli bir profesördür. Aynı zamanda Kaliforniya, Davis Üniversitesi Coğrafya Bölümünün eski başkanıdır. Dean MacCannell "Tourist: A New Theory of the Leisure Class (1996/1999), Empty Meeting Grounds: The Tourist Papers (1992)" isimli kitapları yazmış, aynı zamanda kültürel analiz ve eleştiri üzerine 80 üzerinde makalenin ve monografin yazarıdır. Onun yeni yazdığı kitabın ismi "*The Ethics of Sightseeing*" (University of California) olarak adlandırılmaktadır.